STARE HIŠNE ŠTEVILKE IN IMENA V LOMU IN OKOLICI

2. DEL

Matjaž Žbogar, Kanalski Lom, september 2017

Pogled na Tolminski Lom leta 1915, v času prve svetovne vojne. Večje naselje v sredini fotografije je Vas, zgoraj desno je Kal.

UVOD

V prvem delu sem opisal, kako in zakaj sem začel zbirati gradivo o hišnih imenih in številkah Lomu in njegovi bližnji okolici ter razložil izvor hišnih imen tistih hiš, ki so jim bile številke nedvomno podeljene že ob prvem številčenju leta 1770. Najprej so bile na vrsti hiše iz takratnega Tolminskega Loma, ki so ga poleg današnjih zaselkov Kremence, Vas, Kal in Široko sestavljali tudi celotna današnja Gorenji Log in Grudnica, del Drobočnika in tri hiše pod zaselkom Široko, ki so danes del Postaje. V drugem delu so sledile hiše iz takratnega Kanalskega Loma, pod to naselje je takrat spadal tudi današnji Dolgi Laz.

V tem, drugem delu, so predstavljene imena in številke hiš, ki so nastale po letu 1770. Po takratnem sistemu se hišam, ki so nastale naknadno, številk ni dodeljevalo kot danes, ko se vzame hišna številka najbližje obstoječe hiše in se ji doda črkovni znak (8 → 8a), ampak se je štetje nadaljevalo od zadnje oštevilčene hiše dalje. Zaradi tega pri hišah, ki so številke dobile po 1770, ne moremo več govoriti o geografskem zaporedju številk, ampak o časovnem.

Hiše si bodo tudi v tem delu sledile po zaporedju prvotnih hišnih številk. Nadaljeval bom tam, kjer sem zadnjič končal. Najprej je predstavljenih nekaj hiš iz Kanalskega Loma, za katere ni ravno jasno, ali so stale že leta 1770 ali pa so bile postavljene oziroma hišne številke dobile pozneje. Nato sledijo hiše iz Tolminskega Loma. V prvem delu je bila zadnja hišna številka 45, v drugem delu se začne s številko 58, saj so vmesne številke pripadale hišam, ki so

danes del Grudnice, te pa bodo zajete v morebitnem tretjem delu. V drugi polovici drugega dela pa so opisane še hiše Kanalskega Loma od prvotne številke 45 dalje.

RAZLAGA HIŠNIH IMEN – HIŠE NASTALE PO LETU 1770

Kot rečeno, najprej so predstavljene hiše iz Kanalskega Loma, za katere ni najbolj jasno, ali so hišne številke dobile že leta 1770 ali kasneje. Razlog je, da se pri številki 41 podre geografski vrstni red, saj iz zaselka Dolgi Laz preskoči na Ravne k Severju, ki skoraj gotovo še ni stala leta 1770, nato pa zopet v Dolgi Laz k hišam, ki so takrat, vsaj dve od njih, nedvomno že stale.

KANALSKI LOM (hiše z nejasnim časom nastanka)

41 Sever (31, 1)

Hiša je ime *Sever* dobila, ker od tukaj na Kanalski Lom piha severni veter ali preprosto »sever«. Včasih so namreč izraze, ki jih danes običajno uporabljamo za označevanje smeri neba, običajno uporabljali za poimenovanje vetrov glede na to, od kje so pihali.

Prvi znani prebivalci hiše so šele iz okrog leta 1845, ko si je tu družino ustvaril Anton Žbogar od Mohora. Zemljišče, na katerem je postavil hišo, je bilo v lasti Žbogarja, od koder je bil njegov oče.

42 Rejšč (3, Dolgi Laz 7)

Hišno ime *Rejšč* je narečna izpeljanka svojilnega pridevnika iz priimka Rejc, torej pomeni enako kot Rejcev. Rejc so se tu pisali od leta 1767, ko se je sem priženil Valentin Rejc od Martina v Manfredih. Pred tem je bil tu hišni priimek Oberdank, ki je danes zelo redek, največ oseb s tem priimkom je v okolici Gorice.

43 Piršč (2, Dolgi Laz 9)

Tudi *Piršč* je narečna svojilna izpeljanka priimka, v tem primeru priimka Pirih. Prvi izpričan Pirščev prednik s tem priimkom je Simon Pirih, rojen v Kalu nad Kanalom, ki je imel sinova Andreja rojenega 1743 in Jožefa rojenega 1747. Za Jožefa je znano, da je bil krščen v Avčah, zato ni nujno, da sta se brata rodila v Dolgem Lazu in sta se lahko sem priselila šele v odrasli dobi. Sta si pa gotovo po smrti očeta na pol razdelila premoženje v Dolgem Lazu, saj je Andrej prvi znan gospodar pri sosedu Kafolu, zemljišča obeh hiš pa so ena ob drugi in primerljiva po velikosti.

44 Kafol (4, Dolgi Laz 10)

Kafol oziroma Kofol je od nekdaj zelo pogost priimek v severnem delu Goriške. K tej hiši je ta priimek prišel od Kafola oziroma Arneja v Dolu, ko se je sem k Mariji Pirih, hčeri prvega gospodarja, leta 1816 priženil Anton Kofol

TOLMINSKI LOM – HIŠE NASTALE PO LETU 1770

58 Cvetrežnik, Tovšč, Teužca (16)

Prvotno hišno ime je bilo *Cvetrežnik*, ki izvira iz priimka prvega gospodarja in se je tu pojavil po letu 1785, ko se s Štruklovo Nežo oženil Andrej Cvetrežnik iz Cvetreža. Iz imena tega kraja najbrž izvira tudi priimek, ali pa je obratno iz priimka dobil ime kraj.

Hiša stoji zraven Štrukljeve hiše, zaradi česar se lahko sklepa, da je oče hčeri za doto dal zemljišče, na katerem sta si z možem postavila hišo, ki je sedaj zapuščena, a še stoji in je vzdrževana.

Tovšč in *Teužc* sta dve obliki istega hišnega imena. Tovšč je le popačena oblika imena Teužc, ki izvira iz osebnega imena Tevž, oziroma daljše Matevž. Gospodar s tem imenom je bil vnuk prvega gospodarja.

59 Tonc, Golja (*l*)

Domačija s prvotnim imenom *Tonc* je ležala v zaselku Kal, zahodno od današnjega Pregonarja. Hišo je po poroki okrog leta 1790 postavil Anton Šavli od Pregonarja, iz njegovega osebnega imena pa prihaja to hišno ime. Njegov sin se je poročil, vendar z ženo nista imela otrok.

Dekliški priimek žene je bil *Golja*. V hišo so se kasneje priselili njeni sorodniki z istimi priimkom, ki je domačiji dal drugo hišno ime. Tudi ti sorodniki so ostali brez otrok. Do druge svetovne vojne sta v hiši živeli še dve gostaški družini, nato pa se je hišo porušilo in danes ni več sledi o njej.

Zaselek Kal med 1. svetovno vojno. Na levi strani je Toncova (Goljeva) hiša, desno Pregonarjeva in nad njo Tonikova.

60 Kurnk (39)

Vaško izročilo govori, da so pri Širokarju (danes Tevžu) bili trije bratje, ki so se odselili od doma – en v štalo (Štalar), en v kajžo (Kajžar) in en v kurnik (Kurnk).

Pisni viri tega izročila ne potrjujejo, saj je hiša z imenom *Kurnk* stala najmanj 70 let pred Štalarjevo in 85 let pred Kajžarjevo (so pa kasneje pri Širokarju res bili trije bratje, ki so nadaljevali vsak svoj rod na Širokem, več o tem je pod številko 45 - Širokar). Tudi na mestu, kjer je bila postavljena hiša, najbrž prej ni stal kurnik, saj je za ta namen preveč oddaljena od Širokarja, je pa bila hiša res majhna, v prispodobi le za malo večji kurnik, in se jo je mogoče zato prijelo tako ime.

Obstaja še ena logična jezikovna razlaga imena *Kurnk*. Ni nujno, da ime izvira iz besede »kurnik« kot poimenovanje prostora za kokoši, ampak iz izraza za poklica ali dolžnost, ki so jo prebivalci hiše – namreč da so vzdrževali in kurili kres v primeru turške (ali druge) nevarnosti.

Ustno izročilo pravi, da se je na Preklenci, skalnatem vrhu dober kilometer jugovzhodno od Širokega, kurilo kresove ob zimskem in poletnem sončevem obratu kot star poganski običaj, kres je pa tu stal tudi v času, ko so Habsburško monarhijo ogrožali Turki. Za vzdrževanje in prižig kresa ob nevarnosti so bili običajno zadolženi najbližji prebivalci, ki so v Lomu bili pri Širokarju, do leta 1780 edini prebivalci na Širokem. Okrog tega leta pa se je celotna družina (pisali so se Manfreda), ki je očitno obubožala preselila od Širokarja v novo bajto – h Kurnku, k Širokarju pa se je priselila družina Pregelj z Gorenjega Loga. Možno je, da je zaradi vloge, ki so jo imeli prebivalci, edini hiši na Širokem reklu pri Kurnku, ko se je ta družina odselila, pa je s seboj v novo bivališče nesla tudi hišno ime.

61 Tinčk, Kugest, Zetu trgovc (/)

Hiša, ki je že dolgo ni več, je stala na začetku Vasi, blizu Jurča. V hiši se je v njeni zgodovini zamenjalo več rodbin, postavil pa jo je Matevž Štrukelj od Zeta okrog leta 1800 (po temu Matevžu je sicer danes poimenovana druga hiša v Tolminskem Lomu, ki jo je zgradil Matevžev vnuk – glej številko 96).

Tinčk je pomanjševalna oblika imena Tine oziroma daljše Valentin. Tako se je imenoval že Matevžev sin, ki je bil naslednji hišni gospodar. Njegov sin Anton se je preselili v novo hišo k Matevžu, zato je bolj verjetno, da je nosilec hišnega imena Valentin Žbogar. Ta se je rodil pri Humarju na Ravnah in se poročil z Ano, vnukinjo Matevža. Po poroki sta bila gostača pri Kurnku na Širokem ter Kotlarju in Drejcu v Vasi, ko se je njen brat preselil k Matevžu, pa sta se vselila k Tinčku.

Mogoče je prav Valentin Žbogar dobil nadimek *Kugest*. Ime si je težko razložiti, saj je ta izraz danes neznan, morda gre za skovanko iz besed »kot gost« (v narečju »ku gwst«), saj je bil gostač v več hišah.

Rodbina je kasneje živela v hiši številka 88 (danes Šolar), mogoče že za časa življenja Tinčka Žbogarja, gotovo pa v času, ko si je družino ustvaril sin Miha. Njegov sin Ivan je bil po poroki z družino najprej gostač pri Urbanu in doma, okrog leta 1910 pa se je odselil v Lokovec in s seboj nesel hišno ime. Sin Valentin, ki je z družino gostoval tudi pri Jožu, pa je zgradil novo hišo v Kanalskem Lomu, kjer je še danes ohranjeno hišno ime Kugest.

64 Matic, Maticu Matija, Lujžna (16)

V hiši, ki stoji med Zetovo in Gregorčevo, je bil prvi gospodar Zetov Andrej, ki se je poročil leta 1821. Ker je njegov rod izumrl, se je v hišo priselil Matija Valentinčič iz Modrejc, čigar žena je bila daljna sorodnica Zetovih. *Matic* je oblika imena Matija. *Maticu Matija* je bil sin – dedič Matica, ki je ostal doma, a se ni nikoli poročil, umrl pa je leta 1940.

Po njegovi smrti se je v hišo vselila Tevžcova Alojzija Cvetrežnik, poročena v Trstu. Po njej je hiša dobila novo ime – *Lujžna*. Lujža je narečna oblika imena Lojza oziroma Alojzija, Lujža pa je svojilni pridevnik izpeljan iz imena.

67 Kloh (Postaja 26)

Kloh najverjetneje izhaja iz nemškega pridevnika »klug«, ki pomeni »pameten, moder, bistroumen«. Najbrž je šlo za vzdevek prvega gospodarja, lahko v slabšalnem, posmehljivem pomenu.

Hiša je bil postavljena v začetku 19. stoletja, zgradil jo je en od Kamendijanovih sinov poleg obstoječe hiše. Približno v tem času se je tudi vse premoženje razdelilo na pol med Kloha in Kamendijana.

72 Kančan (36)

Hiša *Kančan*, ki jo na Kalu postavil okoli leta 1845 Ivan Šavli od Tonika, je ime dobila zaradi svoje lokacije – leži namreč na koncu, oziroma po domače v kancu zaselka v smeri proti Širokemu. Drži se Tincove hiše in je tudi s tega vidika v koncu.

73 Laznar (30)

Domačija *Laznar*, ki stoji nekoliko izven zaselka Kal, je dobila ime po lokaciji, kjer stoji. Prvi gospodar Andrej, ki je prišel od Šavna, jo je namreč postavil v Lazni. To je na tem območju pogosto ledinsko ime, pomeni pa »večji laz«. Če je laz »manjše strmejše obdelovalno zemljišče, izkrčeno iz gozda (travnik, manjša njiva)«, potem je lazna »večje strmejše obdelovalno zemljišče, izkrčeno iz gozda«. Lazna je na primer tudi ime senožeti pod Velikim vrhom, pa najvišje ležečemu zaselku v Lokovcu, domačiji v strmem pobočju na Slapom ob Idrijci in vasi vzhodno od Lokev, za vse pa je značilno, da ležijo v strmejšem svetu in so bolj ali manj obdane z gozdom.

79 Bajta (3)

Hiša je danes porušena, stala pa je v Kremencah na desnem bregu Vogršča na pol razdalje med Malenčem in kapelico. Že samo ime *Bajta* pove, da je šlo za bolj majhno in preprosto hišo, prebivalci pa so bili bajtarji, ki niso imel veliko sveta.

Zanimivo je, da je ni postavil nekdo, ki se je poročil in zgradil hišo za svojo novo družino, ampak je bil prvi gospodar prej gospodar pri Malenču. Ko se je njegov sin poročil, se je s preostalimi otroci odselil v Bajto. Nihče od potomcev ni ostal pri Bajtarju, zato so v hiši nato živeli različni gostači iz Kremenc, po 1. svetovni vojni pa se je z družino vselil Andrej Mrak iz v Grudnice. Po 2. svetovni vojni je hiša ostala nenaseljena in se je podrla.

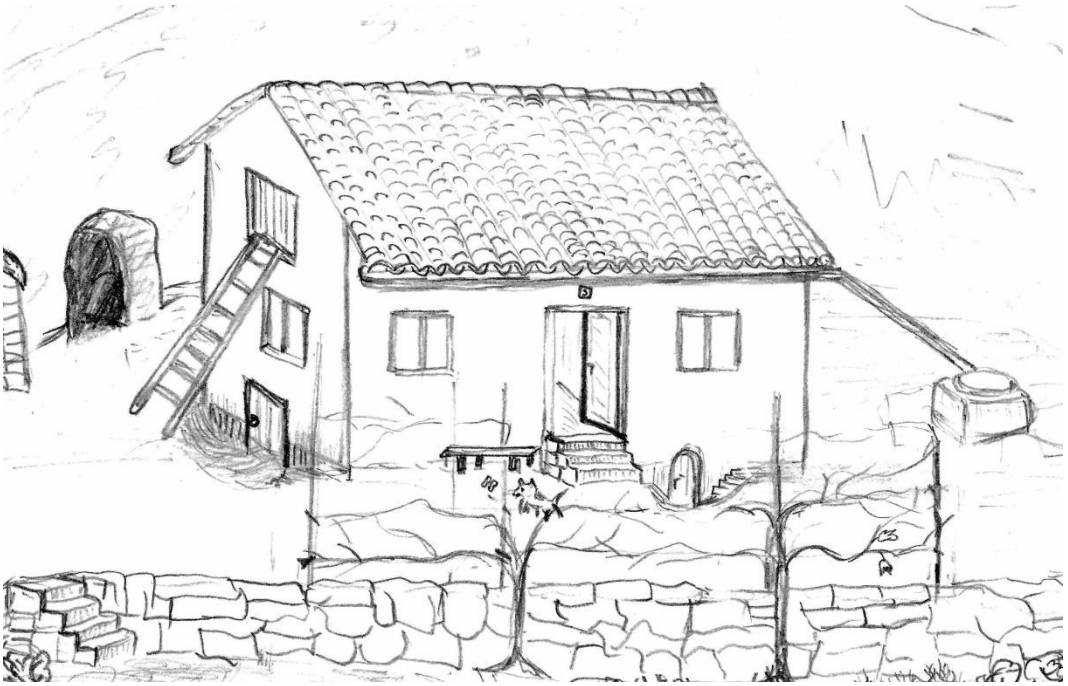

Bajta, kot sta jo po spominu in pripovedovanju drugih skicirali sestri Mara Bolčina (roj. 1942) in Nada Levovnik (roj. 1946), rojeni Mrak, ki sta v tej hiši preživeli zgodnja leta svojega življenja.

81 Pregonar (32)

Ker se to ime pojavi že pri hiši številka 40 (danes Tonik), je daljša razlaga podana tam. Na kratko – *Pregonar* nosi ime po lokaciji, saj je Pregon greben nad hišo. Obstaja pa tudi razlaga, da je bil prvi prebivalec pregnan od doma (Šavna).

Hiša je bila zgrajena po letu 1855, vanjo se je po poroki odselil Valentin in s seboj nesel hišno ime. V stari hiši je ostal njegov bran Anton, po katerem je stara hiša dobila ime Tonik.

85 Ivanc, Štalar (42)

Hišno ime *Ivanc* izvira iz imena Ivana Preglja, enega od treh Širokarjevih bratov, ki so nadaljevali vsak svoj rod na Širokem. Po poroki leta 1861 si je svoje domovanje po izročilu postavil na mesto, kjer je stal Širokarjev hlev, oziroma v narečju »štala«. Zaradi tega se je hiše kasneje prijelo in tudi obdržalo ime *Štalar*.

86 Jož (23)

Pri *Jožu* sta bila najmanj dva gospodarja s krstnim imenom Jožef, iz katerega izvira hišno ime. zato je nemogoče določiti, po katerem je hiša dobila ime.

Prvi Jože je bil sin Jožefa od Čojnča, ki je bil skupaj z ženo in otroci gostač pri Zetu, po poroki leta 1861 pa je zraven Zeta postavil novo hišo številka 86 (ali pa je že obstoječa stavba dobila hišno številko). Jože je bil tudi njegov sin, naslednji gospodar.

88 Tinc, Šolar (14)

Kot je bilo razloženo že pri stari hišni številki 41, je *Tinc* pogosta okrajšava imena Valentin. Tako je bilo ime prvemu gospodarju, ki je bil od Šavna in po poroki leta 1863 zgradil hišo v Vasi, Valentina pa sta bila tudi njegov sin in vnuk, ki sta nadaljevala rod.

Sin se preselil v novo hišo bolj na robu vasi (glej številko 106), v staro pa se je z družino preselil Lipčkov Peter. Med obema vojnama so tu gostovali tudi Kugesti.

Šolar je novejše ime in izhaja iz vloge stavbe – v njej je v letih pred in po 2. svetovni vojni namreč bila šola.

89 Tamšk, Tomaž (40)

Tamšk je popačena oblika imena *Tomaž*. Tomaž je bil najmlajši Širokarjev sin, ki se je poročil leta 1863 in si hišo po pripovedovanju postavil nad Širokarjevo kletjo.

Kot je že bilo omenjeno, se je njegov brat Ivanc vselil v štalo (Štalar), doma pri Širokarju pa je ostala žena najstarejšega brata (ki je umrl pred poroko Ivanca in Tamška). Po njenem sinu je nato Širokarjeva hiša dobila ime Tevž.

92 Cung (5)

Cung je za ta prostor neobičajen izraz, najbrž pa izhaja iz nemščine, v kateri »zunge« pomeni jezik. Verjetno je, da je bil »Cung« vzdevek enega od gospodarjev.

Cungova hiša je najprej stala med Zetom in Drejcem, prvi gospodar je bil Anton Štrukelj od Čojnča, ki se je poročil leta 1863. Njegov sin je ostal brez otrok, zato se je v hišo vselil njegov svak Anton Bremec iz Lokovca z družino. Po 1. svetovni vojni so se preselili izven Vasi na posest, ki so jo prodali Kugestovi.

96 Matevž (12)

Hiša v središču Vasi je bila postavljena po letu 1867. Hišno ime *Matevž* je najbrž prvi gospodar Anton Štrukelj prinesel s seboj, saj v zgodovini hiše ni nobenega prebivalca s tem imenom, je pa bil Matevž stari oče prvega gospodarja. Ta Matevž je postavil hišo s staro hišno številko 61 na začetku Vasi, od tam je bil tudi Anton. Pri hiši sicer niso bili premožni, je pa pri njih gostovalo kar nekaj različnih družin, večinoma sorodnikov.

99 Kajžar (38)

Kajžar je v Slovarju slovenskega knjižnega jezika definiran kot »lastnik majhnega posestva«, kajža pa je opredeljena kot »majhna, preprosta hiša ali majhno posestvo«. Iz te lastnosti hiše oziroma njenega posestva izvira tudi ime te hiše. Kajža je hišno številko dobila po letu 1876, ko se je poročil Kurnkov Anton in na že tako majhnem posestvu svojega očeta zgradil novo hišo zase in svojo družino.

100 Jurčev Tone, Jurčev Tinče, Kašanije, Johan (18)

Hišo, ki je prvotno stala stala nekoliko izven Vasi, naprej od Kotlarja, je okrog leta 1875 postavil Anton Štrukelj od Jurča, po domače *Jurčev Tone*. Prej je bil z družino gostač pri Cungu in Matevžu. V novi hiši je živel tudi njihov neporočeni brat Valentin, po domače *Jurčev Tinče*.

Kašanije je narečna oblika izraza košenija, ki je izraz, s katerim se poimenuje »travnik v strmejšem svetu, manjša senožet«. V takem svetu je hiša tudi stala.

Do danes, ko hiša stoji na novi lokaciji, v sami Vasi, se je ohranilo hišno ime *Johan*. To je (nemška) oblika imena Janez, nosilec imena pa je Janez Bavdaž, ki se je pri 56 letih oženil s hčerjo Jurčevega Toneta in se priselil v to hišo. Po smrti žene se je še enkrat oženil pri 64 letih, v obeh primerih sta ženi ob poroki imeli le 29 let.

101 Gost, Žak (*l*)

O tej hiši, ali bolje rečeno hišici, danes ni več sledu, stala pa je poleg Malenča, na platoju pred današnjim spomenikom prvi padli partizanki na Primorskem. Prvi prebivalci hiše je bila družina Malenčeve Katarine, ki se je oženila leta 1875 z Ivanom od Gregorča v Kremencah.

Ime *Gost* najbrž izvira iz značilnosti prebivalcev – bili so gostači, ime *Žak* pa je narečna beseda za copat. Najbrž je bila zbadljivka, saj prebivalci niso marali, da bi jih tako klicali.

103 Gregorčev Tinče, Zetov Pepč (*l*)

Hiša je svojo številko dobila okrog leta 1885, bila je manjše velikosti in je stala za Gregorčevo hišo ter je danes ni več. Postavil jo je Valentin Štrukelj od Gregorča, po domače imenovan *Gregorčev Tinče*. Z ženo nista imela otrok, zato se je po 1. svetovni vojni po poroki leta 1923 v hiši naselil Jožef Testen, po domače *Zetov Pepč* z družino.

105 Čenda v Ograjnc, Tinc Čendov (6)

Čenda je hišno ime stare domačije v Vasi in izhaja iz priimka Kenda. *Čenda v Ograjnc* pa je novejša hiša, ki je nastal po letu 1887 in jo je postavil Čendov Valentin ali *Tinc Čendov*.

Od doma se je odselil, čeprav je bil najstarejši sin, doma pa je ostala njegova sestra, ki se je poročila 13 let za njim. Hišo je postavil na zemljišču z ledinskim imenom *Ograjnca*, ki pomeni »ograjeno obdelovalno zemljišče, bodisi travnik, sadovnjak ali manjša njiva, vrt.«

106 Lipščkov Peter, Tinc (11)

Stavba, na zemljišču katere danes stoji Tinceva štala, je hišno številko dobila okrog leta 1890, ko se je vanjo preselil Peter Kragelj, po domače *Lipščkov Peter*. Zaradi tega lahko domnevamo, da je stala na Lipščkovem posestvu. Leta 1897 se je ta družina preselila v Tincevo hišo (stara številka 88), družina od tam pa je odšla v novo hišo – v isto, v kateri je prej živel Lipščkov Peter, še bolj verjetno pa v novo zraven te, ki je je prevzela hišno številko 106.

Kot je ugotovljeno že pri stari hišni številki 41 in 88, ime *Tinc* izhaja iz osebnega imena Valentin.

107 Urban (17)

Ime *Urban* je hiša dobila po Urbanu Štruklju, ki je hišo sezidal nekje okrog leta 1895. Bil je nezakonski sin ene od sester gospodarja pri Matevžu, kjer je tudi preživel otroška leta. Po svoji poroki je postavil novo hišo za svojo družino, z njimi je živela tudi njegova mati.

108 Frenc, Rudolf (9)

Obe hišni imeni sta tudi osebni imeni. *Frenc* je bil Franc Kragelj od Lipčka, ki se je poročil leta 1883, leta 1896 pa se odselil v sosednjo stavbo, kjer je bila tudi štala. Stavba pred tem ni

imela hišne številke, a je pred Frencem vseeno tu živela sestra Alojzija z družino, ko se je sem vselil Frenc pa se je ona preselila k Lipčku.

Rudolf je bil Rudolf Kragelj, sin in naslednik Frenca.

113 Biškuc (37)

Biškuc je po vsej verjetnosti narečna oblika ledinskega imena Viškovec, ki označuje višje ležeče in strmo pobočje. Hiša leži prav na takem pobočju, zato ima hišno svoj izvor v svoji. Postavil jo je Štalarjev Jože po svoji poroki leta 1911.

118 Kancler (4)

Sprva je hiša z imenom *Kancler* stala sredi zaselka Kremence (del Kanalskega Loma), vendar je bila v prvi svetovni vojni porušena, zato so lastniki postavili novo na drugi lokaciji, nekje na pol razdalje med kapelico v Kremencah in Cungom. Hiša je danes v razvalinah.

Kancler je izraz, ki izvira iz nemščine in pomeni »uradnika ali pisarja«. En od prebivalcev pri kanclerju je očitno imel neko lastnost, zaradi katere so ga začeli tako klicati, nedvomno pa nihče ni bil zares uradnik ali pisar, saj v tem primeru ne bi živel tukaj, ampak v kakem večjem kraju, kjer so bile pisarne in uradi.

119 Mirk, Ajngelna (43)

Obe hišni ime izvirata iz osebnih imen. *Mirk* iz imena Vladimirja Levpuščka, ki je bil rojen pri Tagarejnih, po poroki leta 1918 pa se je odselil v njihov mlin, ki še danes stoji ob mostu čez Vogršček na cesti iz Vasi v Kanalski Lom. *Ajngelna* izvira iz imena njegove žene Angele Pregelj.

Po Mirku je mlin dobil ime Mirkov mlin. Tagarejni so mlin imeli že najmanj pred 200 leti, takrat je stal nižje ob potoku, nekoliko severneje od starega prehoda čez Vogršček (v Smeščaku).

KANALSKI LOM – HIŠE NASTALE PO LETU 1770

Stara razglednica Kanalskega Loma iz časov pod Italijo. Na njej poleg cerkve hiše v Dolu, ki so vse nastale po letu 1770. Od leve proti desni Mežlč, Gradar, Ton, Tinež in nad njo Luknč. Manjka Kugestova hiša nad Gradarjem, ki je bila postavljena kasneje.

45 Murovec, Blaž (13, 14)

Ime *Murovec* ima dva izvora, priimek in poreklo prvega znanega gospodarja. To je bil Andrej Murovec od Murovca v Rutu, ki se je tam rodil 1815 in se leta 1855 poročil z eno od Loščevih hčer ter se naselil tu. Preživljal se je s kamnoseštvom, kasneje pa je postal znan ljudski kipar ali podobar samouk.

Hiša je sicer glede na svojo številko, ki jo je dobila kmalu po 1770, morala stati že pred priselitvijo Murovca, vendar ni znano, kdo je v njej živel.

Po 1. svetovni vojni je hiša dobila ime *Blaž*, in sicer ne zaradi osebnega imenu gospodarja, ampak imena hiše, od kjer je prišel. Ko je umrl oziroma se odselil zadnji iz rodu Murovec, je sem namreč z družino prišel Matevž Pangerc od Blaža v Dolgem Lazu. Tudi ta rod ni preživel, po 2. svetovni vojni je sem prišel gospodar po priimku Šavli iz Lokovca, vendar je hišno ime Blaž ostalo do danes.

46 Lošč (15, 16)

Hiša je hišno številko dobila kmalu po prvem številčenju, saj se je prvi gospodar Ivan od Urbanča oženil leta 1774 in kmalu po tem na očetovem posestvu postavil hišo za svojo družino.

Ime *Lošč* izhaja iz lege hiše, leži namreč v delu naselja, ki se imenuje Log, Lošč pa je narečna oblika svojilnega pridevnika tega imena. En od pomenov besede log v slovenščini je sicer »(močviren) travnik ob vodi« in hiša resnično stoji na močvirnem travniku, ki ga ob nalivih poplavlja bližnji potok.

47 Lukučen, Luknč (48, 40)

Obe hišni imeni, *Lukučen* in danes bolj znana različica *Luknč,* imata enak izvor, in sicer iz osebnega imena Luka. Hišo je namreč postavil Luka Kofol od Arneja po svoji poroki leta 1804. Hišni imeni sta dve različici uradnega osebnega imena, s tem da je Lukučen lahko tudi narečna oblika svojilnega pridevnika.

48 Humar, Pirščč (26, 7)

V Kanalskem Lomu srečamo hišno ime *Humar* trikrat, ena od hiš je stala tudi na Ravnah nasproti Žefča in Anderja. Vsa tri imena izvirno izvirajo iz priimka Humar, konkretno hišno ime pa je s seboj prinesel eden od prebivalcev.

Hišo je sicer že konec 18. stoletja postavil en do Žbogarjevih sinov, njegov vnuk pa se je okrog leta 1850 z družino preselil v novo hišo k Zašpikarju. Doma je ostala njegova sestra, ki se je poročila z Andrejem Humarjem od Humarja v Manfredih, s katerim je imela nezakonsko hči, ta je s seboj prinesel hišno ime. Njuni vnuki so umrl oziroma se odselili, zato je hiša ostala že pred 1. svetovno vojno nenaseljena.

V prazno hišo se je v letih pred 2. svetovno vojno vselil Janez Pregelj z družino. S seboj je prinesel tudi hišno ime *Pirščč*, saj je pred tem živel v Gorenjem Lokovcu pri Piru (tja se je poročil).

49 Gregorč, Kancler (11, Dolgi Laz /)

Hiša je pred prvo svetovno vojno stala v Kremencah med Žnidarjem in Mujnščem. Postavil jo je Gregor Šavli od Malenča, ki se je poročil leta 1792, iz njegovega osebnega imena izvira hišno ime *Gregorč*.

Hiša je bila v 1. svetovni vojni porušena, najbrž je že pred tem dobila novo ime *Kancler*. Hiša ni bila obnovljena, ampak so lastniki po vojni postavili novo. Daljša razlaga tega imena je pri stari hišni številki Tolminski Lom 118, gre pa najbrž za ime iz vzdevka, ki ga je imel gospodar.

50 Gajser, Arnejc, Tinn, Andrejc, Amalija (70, Dolgi Laz 19)

Hiša, ki stoji v Vetrniku, ima od vseh največ znanih hišnih imen. Stala je že v začetku 19. stoletja, vendar njeno izvirno hišno ime ni znano.

Ime *Gajser* je najbrž s seboj prinesel Franc Bremec iz Kala, ki se je sem z družino preselil po poroki, potem ko je prejšnji rod, ki je izviral od sosednjega Vetrnika, izumrl. Hišno ime izvira iz nemške besede »geiz«, ki pomeni »škrt, skopuški«, gajser je torej skopuh.

Franc je po nekaj letih umrl, njegova vdova pa se je poročila z Jernejem Hojakom od Hajaka. Od tod drugi hišno ime *Arnejc*, ki je domača oblika imena Jernej. Vdovi je bilo ime Katarina, za katero je bila pogosta okrajšava Tina. Od tod tretje hišno ime *Tinn* (prebere se s polglasnikoma Tin'n'), ki je svojilna oblika imena – gre za nekoga, ki je od Tine.

Od Tine je bil na primer njen sin Andrej, oziroma *Andrejc*. Ta se je leta 1905 poročil z Amalijo Šavli, ki je dala zadnje hišno ime – *Amalija.* Andrejc je padel na začetku prve svetovne vojne v Srbiji, vdova pa je nato do smrti v hiši živela sama s hčerko Cecilijo, ki se je rodila le slab mesec pred očetovo smrtjo.

51 Lukč, Julna (52, *I*)

V Dolu je med Krištancem in Miklavžem stala manjša hiša, ki je že med obema svetovnima vojnama ni bilo več. Hišno ime *Lukč* ji je dal Luka od Gorjupa, ki se je leta poročil 1814 z Marijo Kovačič, ki je že prej živela v tej hiši.

Pri Lukčevi rodbini je v Statusu Animarum kar nekaj zanimivih opomb, Lukčeva hči Marija je na primer imela kar 5 nezakonskih otrok, njen nečak Jožef je bil zaradi uboja sprva obsojen na smrtno kazen, nato so mu jo znižali na 20 let zapora, njegov brat Matevž pa je bil kljub temu, da je bil poročen in imel hčer, pijanec in se je potepal po svetu. Z njegovo smrtjo leta 1919 se je rodbina končala, saj so ostali sorodniki pomrli ali pa se raztepli po svetu.

Hišno številko je kasneje (vsaj v evidencah župnije oziroma kuracije) prevzela stavba poleg Perajšča, v kateri je sicer bila štala. Nad štalo je živelo nekaj gostačev, med drugim tudi Julijana Žbogar od Gradarja, ki se je leta 1931 poročila z Leopoldom Kofolom od Čebrovca. Po njej je hiša oz. družina dobila ime *Julna*.

52 Valentin na Opoki, Terezija, Jevanček (18, 19)

Na opoki, kakor so včasih imenovali dvignjeno območje v Logu na levem bregu potoka nad mostičem, in je ime dobilo, ker je tu veliko opoke (laporja), danes poleg šole stojita Jevančkova in Lovrova hiša.

Prva hiša je bila tu postavljena konec 18. ali v začetku 19. stoletja, v njej pa se je zamenjalo več različnih rodov, ki niso bili neposredno sorodstveno povezani. Prvo znano ime te hiše je *Valentin*, ki seveda izvira iz osebnega imena. Prvi gospodar s takim imenom je bil Valentin od Gorjupa, ki se je sem preselil po poroki leta 1817. Najbolj verjetno pa je hiša dobila ime po Valentinu Kofolu od Tineža, ki se je v to hišo preselil po poroki leta 1883.

Ime novejšega izvora je *Terezija*, ki je osebno ime Terezije Štrukelj, ki se je v hišo preselila po poroki s sosedovim Lovrovim Andrejem leta 1933. Leta 1936 je rodila sina Jankota, po katerem se hiša imenuje tudi *Jevanček*, kar je izpeljanka iz njegovega imena.

53 Ivanc, Maharaj (25, 6)

Še ena hiša na Ravnah, ki jo je postavil eden od Žbogarjevih sinov, je nosila ime po tem sinu z imenom Ivan oziroma *Ivanc*. Hiša je stala pod Žefčem, zraven Pirščeve, postavljena je bila na začetku 19. stoletja in je danes porušena.

Maharaj (naglas na zadnjem a), včasih tudi *Mahor*, je novejše hišno ime in se ga starejši prebivalci še spomnijo, izvira pa iz osebnega imena Ivancevega vnuka Mohorja.

54 Štefca (v Griču) (20, 21)

Najprej pojasnilo za ledinsko ime *v Griču* – Grič je ime vzpetine, pobočja med Potoki in Zagričem (sam vrh se imenuje Špik). Ime zaselka Zagrič izvira prav iz tega – gledano iz Potokov, leži za Gričem. Štefcova hiša pa leži sredi tega pobočja, torej v Griču.

Hišno ime *Štefca* prihaja iz osebnega imena Štefana Preglja, ki je tu postavil hišo okrog leta 1815. Doma je bil od Anderja, po poroki pa je nekaj let kot gostač bival pri sorodnikih pri Robnku.

55 Andrejc Opokarjev, Opokar Šuštar, Marcin (64, 52)

Iz imena *Opokar* bi lahko sklepali, da ta hiša v Strani stoji na zemljišču, kjer je veliko opoke (tako kot pri Valentinu na Opoki). Vendar hišno ime nima tovrstnega izvora. Ime je namreč s seboj prinesel prvi gospodar, ki je pred tem živel na Opoki v Logu, okrog leta 1815 pa se je z družino preselil v Strano. Ime mu je bilo Andrej oziroma po domače *Andrejc*.

Ime Opokar se je obdržalo do danes, čeprav se je na pravi izvor imena pozabilo. Ker je Andrejcev nečak, ki je tudi prišel z Opoke, nekaj let po Andrejcu v Strani poleg obstoječe postavil še eno hišo, so ju razlikovali tako, da so jima dodali dodaten označevalni izraz. Tako se za prvo hišo zasledi tudi ime *Opokar Šuštar*, saj se je en od njenih gospodarjev očitno ukvarjal s krojaštvom.

V novejšem času se je hiše prijelo ime *Marcin*, ki so ga s seboj prinesli zadnji lastniki, ki so pred tem živeli v bližnji hiši pri Marcinu. To ime izvira iz priimka daljnih prednikov (več o izvoru pri stari številki 25).

56 Humar (36, 25)

Tretja hiša z imenom *Humar* v Kanalskem Lomu je stala v Manfredih, danes je ni več, ime pa tako kot pri ostalih izvira iz priimka. Prvi hišni gospodar je bil Filip Humar, za katerega ni znano, od kod je prišel. Njegovi sinovi niso ostali doma, zato se je priimek hitro izgubil, a je hišno ime vseeno ostalo.

57 Opokar, Samosevc, Tončka (65, 53)

Kot je razloženo že pri stari številki 55, hišno ime *Opokar* izvira iz porekla prebivalcev. Kmalu po Andrejcu je v Strani nad njim hišo postavil tudi njegov nečak Štefan z Opoke. Za hišo se zasledi tudi ime *Zgornji Opokar*, s katerim se je hišo razlikovalo od (spodnjega) Opokarja (številka 55).

Čeprav je bila hiša pred leti porušena, se je do danes ohranilo ime *Samosevc*. To ime mora izvirati iz neke lastnosti gospodarja. Samosevci bi lahko bili otroci, ki so odraščali sami brez enega ali obeh staršev, oziroma se ti niso kaj preveč brigali za njihovo vzgojo.

V tem primeru sicer hišno ime izvira iz porekla novega naseljenca Jožefa Rijavca, ki je leta 1896 prišel iz Lokovca. Njegov brat Anton je zgradil novo hišo v Lokovcu, ki je tudi dobila ime Samosevc, zato lahko predvidevamo, da se je njihovi družini, ki je sicer bolj kot ne gostovala pri različnih hišah v Lokovcu, reklo Samosevci. Nista pa bila brata samorastnika v smislu, da bi zgodaj izgubila starše, saj sta bila oba starša ob njuni poroki še živa.

Ime najnovejšega izvora je *Tončka*, ki pa se ni ohranilo. Izvira iz osebnega imena Antonije Rijavec, hčere Jožefa, ki je nadaljevala rod.

58 Žbogar pod grivo, Podgrivc (32, 2)

Eden od Žbogarjevih potomcev je postavil hišo tudi severno od domačije, in sicer tik pod strm breg, ki se vzpenja proti Širokem. Strmemu bregu se po domače reče tudi »griva«. Iz teh dveh lastnosti, torej priimka in lokacije, izvira ime *Žbogar pod grivo*. Kasneje se je ohranilo samo poimenovanje po lokaciji, torej *Podgrivc.*

59 Ivane, Jevn (33, 22)

Stavba v Potoku, ki je hišno številko dobila okrog leta 1830, je bila najprej v lasti Potokarjevih, v njej so živeli bližnji sorodniki gospodarja brez drugega doma, tudi poročeni bratje in sestre in nekaj hčera z nezakonskimi otroci.

Okrog leta 1860 se je sem preselila družina Gruden od Kemerča v Strani, in sicer kar tri generacije – (stari) oče, sin in njegova družina. Očetu je bilo ime Ivan in iz njegovega osebnega imena sta izpeljani hišni imeni *Ivane* in *Jevn* (v se bere kot w). Prva oblika je najbrž samo lepše zapisana druga oblika, ki se uporablja v govoru.

60 Čerčk (68, Dolgi Laz 15)

Hiša je stala na samem v Rutu, odmaknjena višje in bolj vzhodno od ostalih hiš. Hišno ime *Čerčk* (e je polglasnik) ima izvor v značilnosti lokacije, kjer je hiša stala. »Črča« je narečen izraz (knjižna sopomenka bi bila krča ali krčevina), ki ima podoben pomen kot laz – »strmejši svet izkrčen iz gozda namenjen obdelovanju«.

61 Jur (na Grad), Gradar (47, 41)

Hiša je morala hišno številko dobiti okoli leta 1840, stala pa je na Dornkovemu posestvu, tudi vanjo so se najprej preselili od Dornka. Že takrat se je najbrž kraju, kjer je bila postavljena hiša, reklo Na gradu, zato hišno ime *Gradar* po vsej verjetnosti izhaja iz lokacije, kjer hiša stoji.

Najenostavnejša razlaga, da je tu v preteklosti stal grad, v tem primeru ne drži. Veliko bolj verjetno je, da izraz grad izhaja iz besede »ograda« ali mogoče iz besede »gradnja«. Mogoče gre pa tudi za sarkastično zbadljivko ali šalo – češ da je bajta cel grad.

Drugo ime, ki je danes pozabljeno, je *Jur (na Gradu)* in izhaja iz osebnega imena Jurija Žbogarja, edinega zakonskega otroka Mohorovega Valentina in Lukčeve Marije, ki je živela pri tej hiši, po poroki pa se je sem priselil tudi njen mož. Jur je sicer bil veliko po svetu in se je poročil v Bratislavi, kasneje pa sta z ženo Čehinjo in otroci prišla živet v Lom.

62 Osredkar (*I*, *I*)

Hiša z imenom *Osredkar* je stala zraven Anderjeve, nastala je okrog leta 1840, vendar je že ob drugem podeljevanju hišnih številk čez dobrih 50 let ni bilo več. V njej je prvi živel Anderjev Ivan, ki se je poročil z Marijano iz Osredka – od tu izvira tudi ime. Najbrž je pred poroko bil hlapec v Osredku in se ga je prijelo to ime. Po bolj hudomušni razlagi pa je tako zelo ubogal ženo, da so njo imeli za gospodarja in se je zato moža prijelo to ime.

63 Franc (na Perilih), Francon (17, 20)

Hišni imeni *Franc* in *Francon* izhajata iz osebnega imena Franca Kofola od Arneja, ki se je k hiši priženil leta 1868. Hiša je sicer stala že pred tem, postavljena je bila okrog leta 1840. Dodatek *na Perilih* označuje lokacijo hiše, to ime pa izhaja iz dejavnosti, ki se je izvajala blizu hiše – pod hišo je bilo namreč ob potoku mesto za pranje perila.

64 Šimonč (*/*, */*)

Šimonč je še ena hiša, ki pri drugem številčenju ni več obstajala. Ime nosi po prvem gospodarju Simonu Levpuščku z Opoke, ki je bil poročen trikrat, prvič leta 1808. Okrog leta 1840 se je skupaj s preživelimi otroci in drugo ženo preselil v manjšo hišico poleg Luknča, za Perajščem. Od otrok nihče ni ostal doma, tako da je hiša kmalu propadla.

65 Žvan Murovcev, Škapic (75, Dolgi Laz 12)

Žvan Murovcev po svoji obliki niti ni hišno ime, ampak ime njenega gospodarja. Gre za Ivana Murovca, doma od Murovca v Rutu, ki je po poroki leta 1843 malo nižje od rodne domačije postavil novo hišo in se preselil vanjo.

Kasneje se je hiše prijelo ime *Škapic*. Ime izhaja iz lastnostni gospodarja ali stanovalcev. »Škopa« (v narečju »škapa«) je snop slame za prekrivanje strehe. Lahko, da so se pri hiši ukvarjali z dejavnostjo prekrivanja streh s slamo, možna razlaga pa je tudi, da je bil škapic vzdevek za zanemarjenega, raztrganega človeka, ki zgleda kot snop slame.

66 Kemerč (34, 23)

V Kanalskem Lomu pri dveh hišah zasledimo ime *Kemerč*. Starejša je bila hiša v Strani (glej staro številko 27), ki je najprej imela drugačno ime, ime Kemerč pa so prinesli šele priseljenci od Kemerča v Potoku. Ta hiša je nastala po letu 1840, najprej je stala v bregu med Potoki in Ravnami, tam kjer je danes Kemerčev senik. Najbrž je bila postavljena na Anderjevem svetu, saj je bila gospodinja doma od tam. Šele kasneje so se preselili nižje v Potok, zraven Jevnove hiše.

Izvor imena je bolj ali manj neznan in ga je težko povezati z znanimi besedami. Mogoče izhaja iz besede »kamrca«, saj je prva hiša bila zelo majhna, le za eno kamrco.

67 Miha Murovcev, Jakop, Mihučen (73, Dolgi Laz 13)

Miha Murovcev je bil Mihael Murovec, brat Žvana Murovca. Po poroki leta 1849 je postavil hišo poleg obstoječe Murovčeve domačije. Njegov sin in naslednik se je prav tako imenoval Miha.

Kasneje se je hiše prijelo ime *Jakop*, ki izvira iz osebnega imena vnuka Mihe Murovcovega, Jakoba Murovca.

Ime, ki se je v spominu obdržalo do danes, je *Mihučen*, kar je narečna svojilna oblika za »Mihov«. Glede na dva gospodarja z imenom Miha, izbira imena ne čudi.

68 Pintar (*/*, */*)

Hiša, ki je nastala okrog leta 1850, je stala oziroma imela hišno številko le dobrih 40 let. Postavljena je bila poleg Žbogarja, od koder je bila gospodinja. Gospodar je bil od Krištanca, najprej pa sta bila gostača pri Žbogarju. Njun rod sicer ni izumrl, vendar se je sin Franc, ki se je poročil in ostal doma, od leta 1891 z družino selil po Lomu in drugje kot gostač. V Status animarum je označen kot zelo nevaren mož, bil je tudi v goriškem zaporu, ob smrti leta 1832 pa je bil popolnoma brez premoženja.

Ime *Pintar*, s katerim so poleg hiše označevali tudi Franca in člane njegove družine, je izraz za »sodarja« – človeka, ki se ukvarja z izdelovanjem sodov. Najbrž je prvi gospodar opravljal ta poklic.

69 Martinč (38, *I*)

Martinč je pomanjševalnica osebnega imena Martin. Hiša ni dobila imena po katerem od sinov od bližnjega Martina, ampak po Martinu Pavšiču, ki se je v Manfrede priselil od Flajdra iz Kremenc, potem ko se je poročil z Bricevo Marijo. Najprej sta najbrž bila gostača pri Bricu, nato pa zraven te hiše zgradila manjšo bajto. Hiše ni več, na njenem mestu imajo danes Kovačevi manjši vrt.

Kot Martinčevo se danes imenuje hišo, ki je bila v originalu Briceva. Med obema svetovnima vojnama se je namreč družina, ki je takrat živela pri Bricu, preselila na Kolovrat, Martinči pa so se preselili k Bricu in s seboj nesli hišno ime.

70 Tinež, Mežnar (46, 34)

Do začetka 19. stoletja so v Dolu poleg farovža stale le tri hiše, nato pa je sredi tega stoletja postal največji zaselek v Kanalskem Lomu. *Tinež* je bilo domače ime Valentina Kofola od Čebrovca, ki je nekaj let po poroki z Lukčevo Marijo leta 1845 postavil novo hišo pod Perajščem. Še danes je dobro vidna letnica 1853, ki je vklesana v kamnit podboj kleti.

Njegov rod se ni ohranil. Pred 1. svetovno vojno se je zato v prazno hišo vselil Jožef Pavšič od soseda Tona z družino. Ta je hiši dal tudi drugo znano ime – *Mežnar*. Nekaj časa je bil namreč cerkovnik oziroma v pogovornem jeziku mežnar v Lomu. Njegov sin je bil Alojz Pavšič, znan organist, fotograf in do fašistične prepovedi delovanja slovenskih društev kulturni delavec v Lomu.

71 Tončič, Tojnšč (59, 48)

Imeni *Tončič* in *Tojnšč* imata isti izvor, ampak različen pomen. Izvirata iz osebnega imena Anton oziroma Tone. Tončič je pomanjševalnica imena, Tojnšč pa svojilni pridevnik in pomeni Tončičev. Nosilec imena je Anton (Tončič) Pavšič, ki je bil rojen pri Primcu v Strani (takrat se je hiša imenovala drugače – kako, se ne ve, najbrž pa že takrat Tončič) in po letu 1845 kot gospodar domačije postavil novo hišo zraven rojstne. Manjši del premoženja skupaj s hišo je prodal ali kako drugače predal Primožu Pavšiču, po katerem se je nato stara hiša poimenovala Primc.

72 Zašpikar (30, 9)

Zašpikar je eno od imen, ki izhaja iz lege hiše. Leži namreč pod vrhom Špik, gledano iz smeri Ravn je za Špikom. Prva družina se je sem preselila okrog leta 1850 prav z Ravn, in sicer so se odselili od Humarja. Rod je sicer kmalu izumrl, zato je čez 30 let hiša dobila nove prebivalce, mož je bil od Čebrovca, žena pa od Tinca na Kalu, oba sta se pisala Kofol.

73 Žvan, Ton (45, 33)

Žvan je ena od mnogih narečnih oblik osebnega imena Janez ali Ivan, je pa manj pogosta. *Ton* je medtem pogostejša oblika osebnega imena Anton. Obe hišni imeni sta še danes v uporabi, bolj pogosto se uporablja drugo.

Hišo je po poroki leta 1864 postavil Ivan (Žvan) Pavšič od Tojnšča, ki se je poročil z Lukčevo Ano, po njemu je dobila prvo ime. Postavil jo je zraven Tineževe hiše, kjer je bila poročena Anina sestra.

Tonov sin Jožef se je kmalu po poroki v začetku 20. stoletja preselil v izpraznjeno Tineževo hišo, k Žvanu pa je z družino prišel Anton Kragelj od Lipčka v Tolminskem Lomu. Bil je iz družine gostincev in tudi v novem domovanju je začel z gostinskim poslom in bil pri tem dokaj uspešen. Tudi njegov naslednik se je imenoval Anton, po enem od njiju je hiša dobila drugo ime.

74 Maklavž (53, 37)

Maklavž je še ena v vrsti hiš, ki so ime dobile po osebnem imenu prvega gospodarja. To je bil Nikolaj, po domače Miklavž Manfreda, doma od Krištanca, ki si je po poroki leta 1869 za rojstno postavil novo hišo. Ker je nekaj časa bil tudi mežnar, je v nekaterih dokumentih hiša navedena tudi pod imenom Mežnar.

75 Mežnar, Mežlč (44, 32)

Ime *Mežnar* se pojavi že pri Tinežu in Miklavžu, vendar je prva hiša s tem imenom bila tista, kjer se danes reče pri *Mežlču*. To je po vsej verjetnosti le popačeno ime za Mežnar.

Hišo je postavil Krištancev Valentin Manfreda, brat Miklavža, po svoji poroki leta 1868. Še pred svojim bratom in Jožefom Pavšičem je bil lomljanski cerkovnik ali mežnar, iz tega njegovega poklica torej izvira hišno ime.

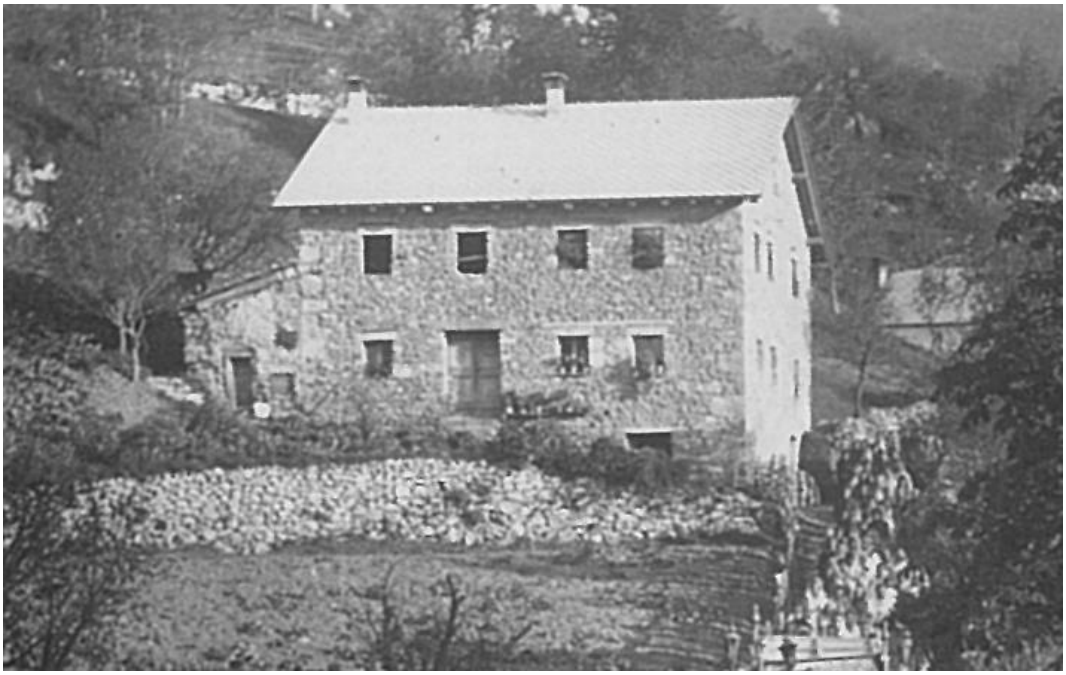

Mežlčeva oziroma Mežnarjeva hiša po 2. svetovni vojni

76 Oskar (24, 13)

Hišno ime *Oskar* izhaja iz osebnega imena, in sicer je njen nosilec Oskar Levpušček, rojen pri Tagrejn, ki je leta 1927 sezidal novo hišo na zemljišču v Logu.

Hišna številka, ki jo je nova hiša prevzela, je bila podeljena že kakih 60 let pred tem. Imela jo je bajta, ki je stala zraven Tagarejn in je bila namenjena bivanju hlapcev, dekel in drugih gostačev ter je bila, vsaj v dokumentih, brez lastnega imena.

77 Drejc, Mašnar (74, Dolgi Laz 16)

Hiša, ki je danes porušena, postavljena pa je bila v Rutu, nekoliko zahodno od Murovca v smeri proti Levpi, je ime *Drejc* dobila po Andreju Bavdažu iz Levpe, ki je po poroki leta 1871 tu sezidal hišo. S prvo ženo nista imela otrok, šele z drugo, s katero se je poročil leta 1893, sta imela 4 sinove in hčer.

Hišno ime *Mašnar* pa po vsej verjetnosti izhaja iz naziva poklica, ki ga je opravljal Drejc ali kdo od njegovih prednikov ali potomcev, besedo bi lahko razložili z izrazi »usnjar, krznar oziroma človek, ki se bavi z usnjem«.

78 Kovač na Opoki, Lovr (19, 18)

Čeprav Lovrova hiša s svojo velikostjo in pozicijo deluje, kot da gre za zelo staro domačijo, pa je relativno novega nastanka. Postavljena je bila okrog leta 1880 na območju, ki se zaradi izrazite prisotnosti te kamnine imenuje Na opoki. Vanjo se je najprej vselil del družine od Kovača v Manfredih, in sicer brat, sestra in teta takratnega gospodarja. Ime *Kovač na Opoki* torej označuje izvor prebivalcev in lego hiše.

Ko je leta 1896 umrl še zadnji prišlek od Kovača, se je v hišo z ženo iz Moravske in štirimi otroci vselil Kamnarjev Lovrenc Bavdaž, ki je pred tem delal na raznih krajih v Avstro-Ogrski in očitno zaslužil dovolj, da je lahko kupil hišo in nekaj sveta. Iz njegovega osebnega imena izhaja današnje ime *Lovr*.

Pogled na Log in Zagrič po drugi svetovni vojni, Lovrova hiša je v ospredju (na sliki spodaj na sredi)

KANALSKI LOM – HIŠE NASTALE PO LETU 1895

Okrog leta 1895 so bile hišam v takratnem Kanalskem Lomu podeljene nove številke. Takrat se je štetje s številko 1 začelo v Dolgem Lazu in se nadaljevalo v Kremencah, nato v Logu, Zagriču, na Ravnah, v Potoku, Manfredih, Dolu, na Selu, v Strani, Veterniku in se zaključilo v

Rutu. Od starih 78 hišnih številk je ostalo 75 hiš, tiste, ki so nastale kasneje, so dobile številke od 76 dalje.

Za številko 76 ne vemo, kateri hiši je pripadala oziroma ali so jo sploh podelili. V Status Animarum te hišne številke ni, na dokumentu Davkoplačevalci Kuracije Lom pa so v tabeli pri tej številki polja prečrtana. Če je hiša morebiti že obstajala ob delitvi številk leta 1895, je morala stati v Rutu, če pa je nastala kasneje, je morala biti hišna števila hitro ukinjena, ker je ni na nobenem dokumentu nastalem po letu 1900.

77 Pirov Miha, Pir (/)

Hiša z imenom *Pir*, ime katere izhaja iz imena Peter, kot je bilo ime enemu od nekdanjih gospodarjev, je imela najprej številko 29 oziroma po drugem številčenju 62. Vendar se je leta 1896 iz te hiše takratni gospodar Mihael Pavšič preselil v novozgrajeno hišo zraven stare in s seboj nesel ime Pir. V nekaj dokumentih pa je hiša po imenu gospodarja označena tudi pod imenom *Pirov Miha*.

Stara Pirova hiša je dobila ime Žef, po Jožefu Rijavcu, ki se je vanjo vselil po Mihovi odselitvi.

78 Marcin (v Dujmulazu) (Dolgi Laz 11)

Marcina je ime stare domačije v Strani. Po letu 1896 se je v Dolgem Lazu pojavila nova hiša s tem imenom, in sicer ker se je v to hišo naselila celotna družina od Marcina v Strani. V staro Marcinovo hišo se je čez pet let vselila družina iz Lokovca, hišno ime pa se je obdržalo.

79 Kotlarč (Dolgi Laz /)

Kot je že bilo zapisano, se hišno ime Kotlarič prvič pojavi v Kremencah pri hiši, ki se jo je kasneje preimenovalo v Žnidarjevo. Hiša z imenom *Kotlarč* je bila manjša bajta, ki je stala poleg Kotlariča in je hišno številko dobila leta 1897. Vanjo se je preselil Andrej Šavli od Kotlatiča s hčerjo, potem ko se je k Kotlariču vselila Žnidarjeva družina iz Čepovana. Oče in hčer sta umrla ob koncu 1. svetovne vojne, hiša pa je bila v vojni porušena in je ni nihče več pozidal.

80 Amalija (Dolgi Laz /)

Ime *Amalija* se pojavi že pri stari hišni številki 50 – pri Gajserju v Veterniku. Ker se hiša s številko 80 ni ohranila, Gajserjeva pa, ni najbolj jasno, zakaj se je vmes pojavila druga hiša z istim imenom. Najbrž je Amalija Bremec, po kateri je hiša dobila ime, po 1. svetovni vojni z edino preživelo hčerjo (mož je umrl že leta 1914) živela v drugi stavbi s številko 80, nato pa se je preselila nazaj k Gajserju – najbrž je šele takrat tudi ta hiša dobila ime Amalija.

Za hišno številko 81 ni podatka, če je sploh kdaj obstajala, in če je, katera naj bi bila, kje naj bi se nahajala in kdo je v njej prebival.

82 Pirščev Štefa (Dolgi Laz /)

Druga hiša, ki je hišno številko dobila že po 1. svetovni vojni, je v dokumentih označena kot *Pirščev Štefa*, s čimer se izkazuje poreklo in osebno ime prvega gospodarja. V stavbo poleg Pirščа se je z ženo, s katero nista imela otrok, preselil Štefan Pirih od Pirščа, doma pa je z družino ostal mlajši brat Franc, ki je dobil sina.

V hiši so živeli tudi drugi, znani sta družini Karla Štruklja (od Pangerca) in Jožefa Pertovta (od Škapica). Zadnja družina se je po letu 1950 odselila v Avstralijo, od takrat je stavba nenaseljena, zaradi česar leta 1955 ni več dobila številke.

83 Kugest (42)

Daljša razlaga hišnega imena *Kugest* je pri hišni številki Tolminski Lom 61. Prav od tam se je v Kanalski Lom, v hišo, ki jo je zgradil na Dolom, leta 1928 priselil Valentin Žbogar z družino in s seboj prinesel tudi hišno ime.

84 Rupa, Baraka, Barbi (43)

Zadnja hiša, ki je hišno številko dobila pred novimi, trenutnimi številkami, je bila postavljena po drugi svetovni vojni. Zgradil jo je Peter Šavli, ki je prej z družino gostoval pri Perajšču (v štali, stara številka 51). Kljub temu, da je hiša mlajšega nastanka, zasledimo tri hišna imena, od katerih sta dve še v uporabi.

Prvo ime *Rupa* izvira iz lokacije, kjer hiša stoji, tako je namreč ime tudi gmajni okrog nje. V slovenščini je rupa izraz za »globel, kotanjo, kamor se steka voda«. Ker na tej gmajni take kotanje ni, beseda verjetno izvira iz italijanske besede »rupe«, ki pomeni kamnito pobočje nad dolino. Gmajna je res zelo kamnita in na pobočju nad dolino.

Drugo ime *Baraka*, ki ni več v uporabi, označuje lastnost hiše. Sprva je bila namreč zelo majhna in provizorična, kakršne so pač barake. Zadnje ime *Barbi* pa izhaja iz osebnega imena Barbare, žene Petra Šavlija.

8 Rudi

Po letu 1955 je Kanalski Lom že tretjič dobil nove hišne številke. Takrat se je od Kanalskega Loma odcepilo novo naselje Dolgi Laz, ki zajema zaselke Vetrnik, Rut, Dolgi Laz in Kremence ter osamljene hiše vmes. Kanalski Lom je po novem številčenju dobil 56 številk, Dolgi Laz pa 19, kar je skupaj 75 številk, to pa pomeni, da je od leta 1895 propadlo 9 hiš (oz. 7, če upoštevamo, da dve nista niti obstajali).

Edina hiša, ki je pri tem štetju dobila hišno številko, in je prej ni imela, je bila stavba poleg Žefča, v kateri je po poroki leta 1952 nekaj let živel Žefčev Rudolf Pregelj, po domače *Rudi*.

KAJ PA OSTALI DEL NEKDANJE KURACIJE LOM?

Da bi bila predstavitev popolna, manjkajo še hišne številke in imena preostalih hiš v nekdanji Kuraciji Lom, in sicer hiše iz Grudnice in dela Gorenjega Lokovca. Za to bi bil potreben še tretji del članka, ki pa ga ne bo. Bo pa nekoliko krajša predstavitev imen hiš v Grudnici in delu Gorenjega Lokovca zajeta v publikaciji, ki bo nekoč ugledala luč sveta na podlagi te predstavitve. Za pokušino sta spodaj tabeli s hišnimi imeni in številkami iz teh dveh naselij. Gorenji Lokovec je imel hišne številke kraja Lokovec, medtem ko je Grudnica spadala pod Tolminski Lom.

Kot okolico Loma bi lahko šteli tudi Drobočnik (na levem bregu potoka), Gorenji Log in Rob, ki so, ker so bili v isti katastrski občini, do leta 1955 nosili hišne številke naselja Tolminski Lom. Vendar ti zaselki in domačije niso spadale pod Kuracijo Lom, ampak Sveto Lucijo (danes Most na Soči), zato zanje niti ni na voljo dovolj zbranih virov, da bi se lahko sestavila vsaj površna predstavitev.

GORENJI LOKOVEC

HIŠNO IME	NOVA ŠT.	STARA ŠT.
Klaunfar	207	107
Šebrejlenc	208	131
Ton (pod gozdom)	209	161
Gorjup	210	106
Podsalar, Pacalar	211	4
U klancih, Klančar	212	6
Kogoj (na dolin), Dolinar	213	5
Garbunč	214	7
Ščurkar	215	8
Klemen	216	9
Šavle	217	11
Kladar	218	10
Culč	219	3
Pir (v Lazni), Gregor	220	180
Rojc	221	2
Šklef (v Lazni), Žef	222	171
Pajer, Avguštin, Rojčk	223	168
Kmet v Robu, Kortnk	224	209
Škulelan, Hilarij	225	1
Samosevc	226	222
Breznar, Rut	227	152
Kladarč	/	157
V Klancih	/	210

GRUDNICA

HIŠNO IME	NOVA ŠT.	STARA ŠT.
Šmon	1	/
Laputnik (na Ravan)	2	102
	3	55
Podlešč	4	71
Pir (na Rupah)	5	54
Pepč (na Rupah)	6	53
Pošlej	7	87
Douškar	8	47
Grudn, Klemen	9	48
Kačar, Okroglič	10	90
Rusc, Bajtar	11	49
Tomaž, Tomazl	12	95
Rojc, Cvekar	13	98
Laputenk	14	62
Puh	15	51
Tratar	16	50
Grudenčar	17	64
Pologar, Jakulin	18	114
Pologar, Pepa	/	52
Humar (za Gradom)	/	46
Tončk	/	63
Zagračar (za Gradom)	/	69
Andrejc, Rojc	/	70
Za gradom	/	97